

Nieuwe literatuur over mossen

samengesteld uit bijdragen van Ad Bouman, Gerard Dirkse, Joop Kortselius, Bart van Tooren en Andries Touw

- Arts, T. 1988. *Pottia bryoides* (Dicks.) Mitt., *P.lanceolata* (Hedw.) C. Müll. and *P.truncata* (Hedw.) B. & S. with rhizoidal tubers. *Lindbergia* 13: 130-132.
- Arts, T. 1988. Rhizoidal tubers and protonematal gemmae in *Pseudocrossidium revolutum* (Brid.) Zander var. *revolutum* and *Scopelophila cataractae* (Mitt.) Broth. *Lindbergia* 14: 59-62.
Eerstgenoemde soort wordt in de Nederlandse literatuur *Barbula revoluta* genoemd.
- Arts, T. 1989. *Leptobarbula berica* (De Not.) Schimp. (*Pottiaceae*) in België en aangrenzende gebieden. *Dumortiera* 45: 5-9.
- Arts, T. 1989. The occurrence of rhizoidal tubers in the genus *Campylopus*. *Lindbergia* 15: 60-64.
- Arts, T. 1989. *Bryoerythrophyllum ferruginascens* (Stirt.) Giac. (*Pottiaceae*, *Bryales*) nieuw voor de Belgische en Zwitserse mosflora. *Bulletin de la Société Botanique de Belgique* 122: 155-156.
Geeft informatie over de verspreiding en ecologie alsmede de verschillen met *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, twee illustraties.
- Arts, T. 1990. *Acaulon muticum* onder de loep. *Muscillanea* 9: 5-9.
Korte beschrijving, afbeeldingen, ecologie en verspreiding in België en Luxemburg van deze soort alsmede de verschillen met *Phascum cuspidatum*.
- Arts, T., G. Nordhorn-Richter & A.J.E. Smith. 1987. *Pohlia muyldermansii* Wilcz. & Dem. var. *pseudomuyldermansii* var. nov., a new name for *P. muyldermansii* Wilcz. & Dem. sensu Lewis & Smith. *J.Bryol.* 14: 635-647.
Pohlia muyldermansii var. *muyldermansii* is beperkt tot Nederland en België; de andere variëteit komt wijd verspreid voor in het westen en noorden van Groot-Brittannië en Ierland, maar ook op enkele plaatsen in de Zwitserse Alpen.
- Arts, T. & S. Risse. 1988. The occurrence of rhizoidal tubers in *Pleuroidium acuminatum*. *Lindbergia* 14: 127-130.
- Barkman, J.J. 1989. The *Dicranello cerviculatae*-*Campylopodetum pyriformis* in The Netherlands and NW Germany. *Lindbergia* 15: 37-45.
- Blackstock, T.H. 1990. A reassessment of the distinction between *Barbilophozia atlantica* (Kaal) K. Müll. and *B.floerkei* (Web. et Mohr) Loeske in Britain. *J.Bryol.* 16: 193-198.
Barbilophozia atlantica blijkt op de Britse eilanden veel algemener te zijn dan werd gedacht. De belangrijkste verschillen zijn: *Barbilophozia floerkei*, ventrale bladbasis met 1-3(-5) cilia, onderbladen diep tweespletig tot ciliaat, gemmen afwezig; *Barbilophozia atlantica*, ventrale bladbasis meestal gaaf, soms getand of met korte aanhangels, onderbladen afwezig of subulaat, gemmen altijd aanwezig.
- Bremer, P. & E.C.J. Ott. 1990. The establishment and distribution of bryophytes in the woods of the IJsselmeerpolders, The Netherlands. *Lindbergia* 16: 3-18.
- Bruggeman-Nannenga, M.A. 1988. Systematic studies on *Fissidens* (Musci). Dissertatie Utrecht, 180 p.

- Bundel artikelen (6 eerder verschenen, 2 nieuw).
- Bruin, C.J.W. 1989. Over een duinvalleivegetatie met Kammos [*Ctenidium molluscum* (Hedw.) Mitt.], een nieuwe soort voor het Waddendistrict. *Gorteria* 15: 131-140.
- Corley, M.F.V. & A.C. Crundwell. 1991. Additions and amendments to the mosses of Europe and the Azores. *J.Bryol.* 16: 337-356.
- Aanvullingen en gewijzigde opvattingen aangaande meer dan 300 namen van Europese bladmossen.
- Demaret, F. & R. Wilczek. 1987. *Bryum oeneum* Blytt ex B.S.G. en Belgique. *Dumortiera* 38: 29-31.
- De veertigtal vondsten uit het gehele land; is eerder aangezien voor *Bryum rutilans* en lijkt op *Bryum pallens*.
- Demaret, F. 1987. Qu'en est-il des variétés de *Bryum capillare* Hedw. en Belgique? *Dumortiera* 38: 25-26.
- De auteur beschouwt *Bryum capillare* var. *radiculosum* Piré als synoniem van *Bryum laevifilum* (in de Nederlandse flora niet onderscheiden van *Bryum capillare*) en onderscheidt in België alleen var. *platyloma*.
- Dirkse, G. 1987. De natuur van het Nederlandse bos. Resultaten van de overige statistieken bosterrein (natuurwetenschappelijke gegevens) van de Vierde Bosstatistiek. RIN-rapport 87/28, 217 p.
- Dit rapport bevat de bryologische gegevens, w.o. kaarten met de verspreiding in bossen van 40 mossoorten.
- Dirkse, G.M., K.W. van Dort & R.M. Bons. 1991. Bosmossen. KNNV WM 186.
- Herziene uitgave van dit voor beginners bestemde gidsje. Uitgebreid met een determineertabel tot de mossengemeenschappen.
- Dirkse, G.M., J.J. Rutjes, H. Siebel & R. Zielman. 1990. *Trochobryum carniolicum* Breidler & Beck (Musci, *Seligeriaceae*), nouveau pour la France et pour l'Autriche. *Cryptogamie, Bryol. Lichénol.*, 11: 385-389.
- Nieuwe aanwinst voor de Franse flora tijdens het zomerkamp in 1986.
- During, H.J. 1990. The bryophytes of calcareous grasslands. In: Recruitment and establishment of short-lived phanerogams in chalk grasslands. In: *Calcareous grasslands - ecology and management* (eds. S. Hillier, D. Wells & D. Walton), p. 35-41. Proc. BES/NCC symposium, Sheffield, 1987. Bluntisham Books, Bluntisham.
- During, H.J. & B.F. van Tooren. 1987. Recent developments in bryophyte population ecology. *TREE (Trends in Ecology and Evolution)* 2: 89-93.
- Beknopt overzicht van recente ontwikkelingen; aanbevolen lectuur.
- During, H.J. & B.F. van Tooren. 1988. Pattern and dynamics in the bryophyte layer of a chalk grassland. In: *Diversity and pattern in plant communities* (eds. H.J. During, M.J.A. Werger & J.H. Willems). Acad. Publ. The Hague, The Netherlands, pp. 195-208.
- During, H.J. & B.F. van Tooren. 1990. Bryophyte interactions with other plants. *Bot. J. Linnean Society* 104: 79-98.
- During, H.J. & J.H. Willems. 1986. The impoverishment of the bryophyte and lichen flora of the Dutch chalk grasslands in the thirty years 1953-1983. *Biological Conservation* 36: 143-158.
- De lichenen zijn vrijwel verdwenen, vele kenmerkende acrocarpe mossen zijn sterk achteruitgegaan, enkele algemene strooiselindicatoren gaan thans vooruit. De oorzaak wordt gezocht in beheersverandering en luchtverontreiniging.

- Floravardskommittén för Mossor. 1990. Preliminär lista över hotade mossor i Sverige. Svensk Bot. Tidskr. 82: 423-445.
Zweedsse Rode lijst mossen; met uitgebreide Engelse samenvatting.
- Frahm, J.-P. 1989. La bryoflore des Vosges. Universität-Gesamthochschule-Duisburg. 126 p.
Compilatie van literatuur- en veldgegevens. Met verspreidingskaartjes.
- Frisvoll, A.A. 1988. A taxonomic revision of the *Racomitrium heterostichum* group (Bryophyta, Grimmiaceae) in N. and C. America, N. Africa, Europe and Asia. Gunneria 59: 1-289.
Een ingrijpende bewerking, afwijkend van die in de nieuwe bladmosflora.
- Greven, H.C. 1990. De verspreiding van het *Grimmiatum orbicularis* (Allorge 1922) Marsteller 1980 in Nederland. Gorteria 16: 112-117.
- Greven, H. 1990. *Grimmia ovalis* (Hedw.) Lindb. and *G. orbicularis* Bruch ex Wils., two epilithic moss species new for The Netherlands. Lindbergia 16: 19-21.
- Greven, H. 1991. *Grimmia tergestina* Tomm., in north-west Europe; recent finds in Belgium and The Netherlands. J. Bryol. 16: 383-386.
Drie voor ons land nieuwe *Grimmia*'s op bunkers van de Hollandse waterlinie.
- Grims, F. 1986. Rote Liste der gefährdeten Laubmoose (Musci) Österreichs.
In: H. Niklfeld. Rote Listen gefährdeten Pflanzen Österreichs. Grüne Reihe des Bundesministeriums für Gesundheit und Umweltschutz 5: 138-151.
- Hedenäs, L., 1989. The genus *Sanionia* (Musci) in Northwestern Europe, a taxonomic revision. Ann. Bot. Fennici 26: 399-419.
- Hemerik, L. 1989. On the distinction between *Plagiothecium succulentum* (Wils.) Lindb. and *P. nemorale* (Mitt.) Jaeg.: a statistical analysis. Lindbergia 15: 2-7.
Beide taxa kunnen niet worden onderscheiden.
- Hofman, A. 1991. Phylogeny and population genetics of the genus *Plagiothecium* (Bryopsida). Dissertatie RU Groningen.
- Iwatsuki, Z. 1987. Notes on *Isopterygium* Mitt. (*Plagiotheciaceae*). J. Hattori bot. Lab. 63: 441-451.
In dit artikel wordt aangetoond dat het type-exemplaar van *Isopterygium* niet Europees is en dat geen van de Europese soorten in *Isopterygium* thuis hoort. Onze *Isopterygium elegans* heet nu *Pseudotaxiphyllum elegans* (Brid.) Iwats.
- Karttunen, K. 1987. *Fissidens dubius*, the correct name for *F. cristatus* (Bryophyta). Ann. Bot. Fennici 24: 81-84.
De correcte naam voor *Fissidens cristatus* is *Fissidens dubius* P. Beauv.
- Koopman, J. 1988. Mosflora in de Lindevallei, inventarisatieonderzoek van een vervingingsgebied in een beekdal in het zuiden van Friesland. Studentenverslag Vakgroep Plantenecologie, Biologisch Centrum, Haren.
Inventarisatie van het Grote vuurvlinder-reservaat. 58 Musci, 10 Hepaticae. Het meest soortenrijk zijn broekbos (45 soorten), veenmosrietland (20) en onbemest grasland (15).
- Kruijer, J.D., J.P.J. Bramer & B.O. van Zanten. 1987. Mossen in de Hortus.
Ver. tot behoud v.d. Hortus Henricus Munting, Haren, 47 p.
Met fraaie kleurenfoto's geïllustreerde gids voor de mossen in Hortus "De Wolf". Met inleiding over mossen en een overzicht van de mosseninventarisaties (vanaf 1949).
- Longton, R.E. 1988. Biology of polar bryophytes and lichens. Cambridge University Press. 391 p.
Belangrijk oecologisch werk.

- McQueen, C.B. 1989. A biosystematic study of *Sphagnum capillifolium* sensu lato. *Bryologist* 92: 1-24.
Onderzoek aan ca. 1400 collecties uit oostelijk Noord-Amerika. In het *Sphagnum capillifolium*-complex zijn twee soorten te onderscheiden, namelijk *Sphagnum subtile* en *Sphagnum capillifolium* sensu lato. Op basis van gametofyt-kenmerken zijn *Sphagnum capillifolium* (= *Sphagnum nemoreum*) en *Sphagnum rubellum* niet duidelijk van elkaar te onderscheiden, maar op basis van de morfologie van de sporen wel. Beide worden opgevat als variëteiten van *Sphagnum capillifolium*.
- Melick, H. van, 1991. De Nederlandse *Riccia* 's. KNNV WM 203. 64 p.
Zie de bespreking van deze WM elders in deze Buxbaumiella.
- Murray, B.M. 1988. The genus *Andreaea* in Britain and Ireland. *J.Bryol.* 15: 17-82.
Belangrijke revisie die sterk afwijkt van de bewerking in de flora van Smith.
- Nyholm, E. 1987. *Illustrated Flora of Nordic Mosses*.
Fasc. 1. *Fissidentaceae-Seligeriaceae*. p. 1-72.
- Nyholm, E. 1989. *Illustrated Flora of Nordic Mosses*.
Fasc. 2. *Pottiaceae-Splachnaceae-Schistostegaceae*. p. 73-141.
Eerste twee afleveringen van de herziene versie van haar "Illustrated Moss Flora of Fennoscandia", die nu ook IJsland, Spitsbergen en Jan Mayen bestrijkt; is te bestellen via Lindbergia.
- Philippi, G. 1984. Rote Liste der Moose (Bryophyta). In: J. Blab, E. Nowak, W. Trautmann & H. Sukopp (eds.) Rote Liste der gefährdeten Tiere und Pflanzen in der Bundesrepublik Deutschland. Greven: Kilda-Verlag. pp. 148-152.
- Pluijm, A. van der. 1990. Bladmossen, levermossen en korstmossen in de Dordtse Biesbosch in 1989. Dordrecht, NWC 03. 15 p.
De inventarisatie van enkele percelen in een nog weinig onderzocht deel van ons land leverde zelfs enkele nieuwe soorten voor ons land op. Zie hiervoor ook Arno's bijdrage aan het Nederlandse deel van Lindbergia 16.
- van Rijnberk, H. & H.J. Daring. 1990. Bryophyte pattern and dynamics in Dutch chalk grassland. In F. Krahulec et al. Spatial processes in plant communities, pp. 161-172, Praha.
- Rincón, E. 1990. Growth response of *Brachythecium rutabulum* to different litter arrangements. *J.Bryology* 16: 120-122.
Scheuten van *Brachythecium rutabulum* groeien beter op gefragmenteerde stengels van *Utrica dioica* dan op even fijn verdeelde staafjes polyester, zelfs als deze laatste dagelijks worden besproeid met een 20% voedingsoplossing. Kennelijk haalt *Brachythecium rutabulum* voedingsstoffen uit het brandnetelstrooisel. Het aantal rhizoidenbundels neemt toe naarmate de helling van het substraat steiler wordt.
- Risse, S. 1988. Rhizoid gemmae in mosses. *Lindbergia* 13: 111-126.
Overzicht met algemene beschouwingen en een lijst van alle mossen (steeds acrocarp) waaraan volgens de vele genoemde bronnen gemmae voorkomen.
- Rosman-Hartog, N.H. & Touw, A. 1988. On the taxonomic status of *Ulota bruchii* Hornsch. ex Brid., *U. crispa* (Hedw.) Brid. and *U. crispula* Bruch ex Brid. *Lindbergia* 13: 159-164.
Ulota crispula blijft een synoniem van *Ulota crispa*, maar *Ulota bruchii* wordt weer als een aparte soort beschouwd. De resultaten van het onderzoek zijn verwerkt in de nieuwe bladmosflora van Nederland.
- Runhaar, J., C.L.G. Groen, R. van der Meijden & R.A.M. Stevers. 1987. Een nieuwe indeling in ecologische groepen binnen de Nederlandse flora. *Gorteria* 13: 276-359.

Met een overzicht van de samenstelling der op een ecotopensysteem gebaseerde soortengroepen en een alfabetische lijst van geclassificeerde vaatplanten, mossen en korstmossen. Zoals de auteurs al aangeven is de indeling van mossen en korstmossen verre van volledig en vatbaar voor sterke uitbreiding (en verbetering). In een met bryologen versterkt team wordt echter reeds gewerkt aan een uitgebreide versie!

- Saukel, J. 1986. Rote Liste gefährdeter Lebermoose (Hepaticae) Österreichs. In: H. Niklfeld. Rote Listen gefährdeter Pflanzen Österreichs. Grüne Reihe des Bundesministeriums für Gesundheit und Umweltschutz 5: 152-159.
- Tooren, B.F. van, 1989. The ecological role of the bryophyte layer in dutch chalk grasslands. Dissertatie RU Utrecht. Bundel van 9 artikelen.
- Tooren, B.F. van & H.J. During. 1988. Early succession of bryophyte communities on Dutch forest earth banks. *Lindbergia* 14: 40-46.
Onderzoek in de periode 1980-1986 van de secundaire successie in permanente kwadraatjes op boswalleetjes in het Noordaarderbos en een bos bij Beetsterzwaag.
- Tooren, B.F. van, B. Odé & H.J. During. 1991. Moslaag en beheer in de Limburgse kalkgraslanden. *Nat. Hist. Maandblad* 80: 79-83.
- Urmi, E. (ed.). 1987. Rote Liste der gefährdeten und seltenen Moose der Schweiz. Zürich. Kurzfassung eines Berichtes an das Bundesamt für Forstwesen und Landschaftsschutz, p 1-29.
- Weeda, E.J. 1988. De mosflora op lepen en andere bomen in Noord-Groningen. *Gorteria* 14: 104-115.
Met verspreidingskaartjes geïllustreerde atlasblok-inventarisatie van de hier nog relatief rijke mosflora op bomen langs wegen, met notities over een aantal soorten en diverse beschouwingen (NB. voor *Tortula virescens* op pagina 110 dient men *Tortula calcicolens* te lezen).
- Weeda, E.J. 1989. *Cryphaea heteromalla* (Hedw.) Mohr und andere Epiphyten an *Sambucus nigra* L. auf Baltrum (Ostfriesische Inseln). *Tuexenia* 9: 469-476.
Met verspreidingskaartje van de soort van Noord-Frankrijk t/m Denemarken.
- Werner, J. 1987. Liste rouge des bryophytes du Grand-Duché de Luxembourg. *Travaux scientifiques du Musée d'Histoire Naturelle de Luxembourg* XI: 1-42.
166 van de 460 soorten uit Luxemburg staan te boek als bedreigd of uitgestorven.
- Wirdum, G. van, 1991. Vegetation and hydrology of floating rich-fens. Dissertatie Univ. van Amsterdam.
- Zeist, W. van, Roller, G.J. de, Palfenier-Vegter, R.M., Harsema, O.H. & During, H.J. 1986. Plant remains from medieval sites in Drenthe, The Netherlands. *Helinium* 26: 226-274.
in bij opgravingen blootgelegde middeleeuwse putten werden 38 soorten bladmossen gevonden (vrijwel alle tot op soort gedetermineerd) van uiteenlopende standplaatsen maar geen enkel levermos. Verbazend is de aanwezigheid van *Platygyrium repens*!